

Sovet na Evropa Komitet na ministri

Preporaka Rec(2001)15 za nastavata po istorija vo Evropa na dvaeset i prvot vek

*(usvoena od Komitetot na ministri
na 31 oktombri 2001 godina na 771-ot sostanok na zamenicite ministri)*

Komitetot na ministri, vo soglasnost so člen 15.b od Statutot na Sovetot na Evropa,

Vodej{i smetka deka cel na Sovetot na Evropa e postignuvawe pogolemo edinstvo pome|u negovite členki;

Imaj{i ja predvid Evropskata kulturna povelba, potpi{ana vo Pariz na 19 dekemvri 1954 godina, koja gi povikuva dr`avite potpisni~ki da go pottiknat izu~uvaweto na istorijata i civilizacijata na drugite dogovorni strani i da gi promoviraat takvite izu~uvawa na teritorijata na drugite dogovorni strani; Potsetuvaj{i se na samitite odr`ani vo Viena (1993) i vo Strazbur (1997) na koi {efovite na dr`avite i vladite na Sovetot na Evropa:

- izrazija `elba celosno da go osposobat Sovetot na Evropa da odgovori na predizvicite na dvaeset i prvot vek;

- ja izrazija potrebata od pogolemo me|usebno razbirawe i doverba pome|u narodite, osobeno preku nastavnite programi po istorija preku koi }e se nastojuva da se eliminiraat predrasudite i da se naglasi pozitivnoto vzaemno vlijanie pome|u razli~ni zemji, regioni i idej vo istoriskiot razvoj na Evropa;

- gi reafirmiraa obrazovnite i kulturnite dimenzii na najzna~ajnite predizvici vo Evropa na utre{ninata;

Potvrduvaj{i deka ideolo{koto falsifikuvawe i manipulacijata so istorijata se nespoivi so fundamentalnite principi na Sovetot na Evropa opredeleni vo negoviot Statut;

Imaj{i gi predvid preporakite na Parlamentarnoto sobranie za evropskata dimenzija na obrazovanieto (Preporaka 1111 (1989)) i za istorijata i u~eweto istorija vo Evropa (Preporaka 1283 (1996));

Imaj{i ja predvid Rezolucijata br. 1 usvoena na 19-ta sesija na Postojanata konferencija na evropskite ministri za obrazovanie posvetena na novite trendovi i zaedni~ki pra{awa vo sferata na obrazovanieto vo Evropa (Kristiansand, Norve{ka, 1997), kako i zaklu~ocite i rezoluciite od 20-ta sesija na Postojanata konferencija na evropskite ministri za obrazovanie za proektot "U~ewe i nastava za istorijata na Evropa vo dvaesetiot vek" (Krakov, Polska, 2000);

Imaj}i ja predvid deklaracijata usvoena na Neformalnata konferencija na ministrite za obrazovanie na zemjite od jugoisto~na Evropa (Strazbur, 1999), so koja se prepora~uva prezemawe prakti~ni aktivnosti vo tematskite oblasti za koi Sovetot na Evropa steknal dolgogodi{na i priznata ekspertiza, vku~itelno i nastavata po istorija;

Zemaj}i ja predvid deklaracijata usvoena na Regionalnata konferencija na ministrite za obrazovanie na zemjite od Kavkasus (Tbilisi, Gruzija, 2000);

Imaj}i ja predvid Preporakata br. R (98)5 na Komitetot na ministri do dr`avite ~lenki vo vrska so obrazovnoto nasledstvo, so koja ministrite potvrduvaat deka obrazovnite aktivnosti vo oblata na nasledstvoto & davaat zna~ewe na idninata preku podobro razbirawe na minatot;

Zemaj}i ja predvid Rezolucijata R (98)4 na Komitetot na ministri za kulturnite koreni na Sovetot na Evropa;

Imaj}i ja predvid Preporakata R (2000)1 na Komitetot na ministri do dr`avite ~lenki za jaknewe na prekugrani~nata sorabotka pomeju teritorijalnite zaednici i vlasti vo oblata na kulturata, so koja ministrite potvrduvaat deka prekugrani~nite aktivnosti im pomagaat na mladite da steknat prekugrani~na vizija preku jaknewe na nivnata svest za raznolikosta na kulturnite i istoriskite tradicii;

Imaj}i gi predvid rezoluciite usvoeni na 5-ta konferencija na evropskite ministri za kulturno nasledstvo (Portoro~, Slovenija, 2001) vo koi ministrite go reafirmiraa stavot deka nastavata po istorija treba da se zasnova na razbirawe i objasnuvawe na kulturnoto nasledstvoto i treba da se potencira prekugrani~nata priroda na toa nasledstvo;

Zemaj}i ja predvid Preporakata br. R (2000)13 na Komitetot na ministri do dr`avite ~lenki za evropskata politika za pristap do arhivate, vo koja ministrite, trgnuvaj}i od zgolemiot interes na javnosta za istorijata i zabele`uvaj}i deka podobroto razbirawe na ponovata evropska istorija mo`e da pridonese za spre~uvawe na konflikti, povikuvaat na evropska politika za pristap do arhivate zasnovana na principi kompatibilni so demokratskite vrednosti;

Imaj}i ja predvid Preporakata br. R (97)20 na Komitetot na ministri do dr`avite ~lenki za "govorot na omrazata", kade pod govor na omrazata se podrazbiraat site formi na izrazuvawe so koi se {iri, pottiknuva, promovira ili opravduva rasnata omraza, ksenofobijata ili antisemitizmot, i vo koja se istaknuva deka {tetnoto vlijanie na govorot na omrazata e u{te pogolemo koga se vr{i preku sredstvata za javno informirawe;

Imaj}i gi predvid predhodnite aktivnosti na Sovetot na Evropa vo oblata na nastavata po istorija, zasnovani na ideata za pomiruvawe i pozitivno vzaemno vlijanie meju narodite, kakvo {to e toa od periodot posle vojnata, a koi se fokusiraa na pre~istuvawe na u~ebnici po istorija od pristrasnosti i predrasudi, kako i aktivnostite prezemeni vo ramki na proektot "Istorija vo novata Evropa" i programata "Nastavata po istorija i novite inicijativi na Generalniot sekretar" so koja im se pomogna na republikite od porane{niot Sovetski sojuz vo razvivawe na metodologii za

modernizirawe na nastavata po istorija, vo izgotvuvawe na novi u~ebnici i vo soodvetna obuka na nastavnicite;

Zabele`uvaj}i gi rezultatite od proektot “U~ewe i nastava za istorijata na Evropa vo dvaesetiot vek” i site nastavni materijali koi bea prezentirani na zavr{nata konferencija na proektot naslovena kako: “Dvaesetiot vek: preplet na pogledi” koja se odr`a simboli~no vo Ku}ata na istorijata na Federalna Republika Germanija (Haus der Geschichte vo Bon, Germanija, 2001),

Zabele`uvaj}i deka proektot “U~ewe i nastava za istorijata na Evropa vo dvaesetiot vek” ovozmo`i, me|u drugoto:

- da se napravi zna~itelen napredok vo gradeweto pluralisti~ki i tolerantan koncept vo nastavata po istorija, me|u drugoto, i preku razvivawe i jaknewe na sposobnostite za sproveduvawe individualni istra`uvawa i analizi;
- da se potenciraat obrazovnite inovacii, preku koristewe informati~ki tehnologii i novi izvori na nastavni materijali;
- da se poso~at primeri na otvoreni priodi kon centralnite pra{awa vo istorijata na Evropa vo dvaesetiot vek;

Im prepora~uva na vladite na dr`avite ~lenki, respektiraj}i gi nivnite ustavni strukturi, nacionalni i lokalni specifi~ni sostojbi i obrazovni sistemi:

- da se rakovodat od principite predvideni vo aneksot na ovaa preporaka vo sproveduvaweto na tekovni i idni reformi, kako vo oblata na nastavata po istorija, taka i vo oblata na obuka na nastavnicite po istorija;
- da obezbedat relevantnite javni i privatni tela i organi vo zemjata da bidat zapoznati so principite soдр`ani vo ovaa preporaka preku soodvetni nacionalni, regionalni i lokalni proceduri, so poddr{ka na referentni dokumenti koi ja potenciraat istata, a posebno so nastavnite sredstva izgotveni vo ramki na proektot “U~ewe i nastava za istorijata na Evropa vo dvaesetiot vek”;
- vrz osnova na aran`mani {to dopolnitelno }e bidat utvrdeni, da gi prodol`at aktivnostite povrzani so nastavata po istorija so cel da se zajaknat doverbata i tolerantnite odnosi pome|u dr`avite i da odgovorat na predizvicite na dvaeset i prviot vek;
- da usvojat integralen priod, користej}i gi proektite na Sovetot na Evropa, a posebno proektot nasloven kako “Образование за демократско гра|анство” i aktivnostite sprovedeni vo oblata na kulturnoto nasledstvo.

Da se pobara od Generalniot sekretar na Sovetot na Evropa da im ja predo~i ovaa preporaka na onie dr`avi koi se dogovorni strani na Evropskata kulturna povelba, no koi ne se ~lenki na Sovetot na Evropa.

Aneks kon Preporakata Rec(2001)15

1. Celi na nastavata po istorija vo dvaeset i prvot vek

Nastavata po istorija vo demokratska Evropa treba:

- da zazema vitalno mesto vo osposobuvaweto na odgovorni i aktivni gra|ani i vo gradeweto po~it sprema site vidovi razliki, vrz osnova na razbirawe na nacionalniot identitet i principite na tolerancija;
- da bide odlu~uva~ki faktor vo pomiruvaweto i vo priznavaweto i gradeweto doverba pome|u narodite;
- da ima zna~ajna uloga vo promoviraweto na fundamentalnite vrednosti, kakvi {to se tolerancijata, me|usebnoto razbirawe, ~ovekovite prava i demokratijata;
- da bide eden od osnovnite faktori vo gradeweto na Evropa na dobrovolna osnova vrz baza na zaedni~koto istorisko i kulturno nasledstvo, koe e z bogateno so raznolokost, pa duri i so konfliktni i ponekoga { dramati~ni aspekti;
- da bide del od obrazovната politika koja }e ima direktna uloga vo razvojt i napredokot na mladite lu|e, so cel da ovozmo`i nivno aktivno u~estvo vo gradeweto na Evropa, kako i vo miroqubiviot razvoj na ~ovekovite op{testva vo edna globalna perspektiva, a vo duhot na me|usebnoto razbirawe i doverba;
- da ovozmo`i u~enicite da se steknat so intelektualni sposobnosti za analiza i tolkuwawe na podatocite na kriti~ki i odgovoren na~in, preku dijalog, preku potraga po istoriski dokazi i preku otvorena debata zasnovana na multiperspektivnost, osobeno za kontraverzni i osetlivi pra{awa.
- da ovozmo`i evropskite gra|ani da go zajaknat individualното i kolektivното ~uvstvo za identitet preku osoznavawe na zaedni~koto istorisko nasledstvo vo nivnite lokalni, regionalni, nacionalni, evropski i globalni ramki.
- da bide instrument za spre~uvawe krivi~ni dela protiv ~ove{tvoto.

2. Zloupotreba na istorijata

Nastavata po istorija ne smee da bide del od ideolo{kata manipulacija i propaganda ili da se koristi za promovirawe na netolerantni i ultra-nacionalisti~ki, ksenofobi~ni, rasisti~ki i antisemitisti~ki idei.

Istoriskoto istra`uvawe i istorijata koja{to se predava vo u~ili{tata ne smee, na koj bilo na~in i so kakva bilo namera, da se smeta za kompatibilna so fundamentalnite vrednosti i so aktite na Sovetot na Evropa, dokolku dozvoluwa ili promovira zloupotreba na istorijata, imeno preku:

- falsifikuvawe ili sozdavawe na falsifikuvani dokazi, dirigirani statisti~ki podatoci, la`ni pretstavi, itn;

- fiksirawe na eden nastan so cel da se opravlja ili prikrije drug;
- ru{ewe na minatoto zaradi propagandni celi;
- gradewe izrazito nacionalisti~ki verzii na minatoto koi mo`at da dovedat do dihotimija me|u “nie” i “tie”;
- zloupotreba na istoriski podatoci;
- negirawe na istoriski fakti;
- propu{tawe na istoriski fakti.

3. Evropska dimenzija vo nastavata po istorija

Kako {to gradeweto na Evropa e izraz na odlukata donesena na dobrovolna osnova od strana na evropejcite i istoriska realnost, bi bilo soodvetno:

- da se potenciraat kontinuiranite istoriski odnosi na lokalno, nacionalno, regionalno i evropsko nivo;
- da se pottikne nastavata za periodite i razvojnite pravci koi imaat o~igledna evropska dimenzija, a posebno za istoriskite i kulturnite nastani i tendencii koi ja naglasuvaat evropskata svest;
- da se koristat site dostapni sredstva, osobeno preku informati~ka tehnologija, za unapreduvawe na sorabotkata i promovirawe na proekti za razmena pome|u u~ili{ta na temi povrzani so istorijata na Evropa;
- neguvawe na interesot kaj u~enicite za istorijata na drugite evropski zemji;
- da se vovede nastava za istorijata na sozdavaweto i gradeweto na samata Evropa.

Za promovirawe na evropskata dimenzija vo nastavata po istorija vo edna pro{irena, demokratska i mirna Evropa, bi bilo soodvetno:

- da se imaat predvid rezultatite od aktivnostite sprovedeni vo ramki na proektot “U~ewe i nastava za istorijata na Evropa vo dvaesetiot vek”, koj proekt be{e realiziran od Sovetot za kulturna sorabotka, a posebno od aspekt na negoviot sodr`inski i metodolo{ki priod;
- da se vodi smetka za programite na Sovetot na Evropa za reforma na nastavata po istorija i za izgotvuvawe na novi u~ebnici i metodolo{ki prira~nici vo tekot na aktivnostite za razvivawe i konsolidirawe na demokratskata stabilnost;
- {to e mo`na po{iroka distribucija na nastavnite materijali izgotveni vo ramki na proektot “U~ewe i nastava za istorijata na Evropa vo dvaesetiot vek” preku soodvetno koristewe na informati~ki i komunikaciski tehnologii;

- pogolema pomoč vo izgotvuvaweto novi nastavni programi i standardi vo nastavata po istorija, vključuj{i novi učebnici posebno vo Ruskata federacija, vo zemjite na Kaukasus, jugoisto~na Evropa i vo zemjite od Crnomorskiot basen;

- da se koristat prednostite na Programata na Sovetot na Evropa za obuka na negoviot obrazoven kadar, koja{to im pomaga na nastavnicite da steknat novi soznanija vo evropski kontekst, ovozmožuvaj{i im komparirawe na pogledi i iskustva.

4. Sodr`ina na nastavnata programa

Iako vo nastavata po istorija treba da se izbegnuva akumulirawe na enciklopedisko znaewe, sepa{ta mora da opfa}a:

- jaknewe na svesta za evropskata dimenzija, koja{to treba da se zeme predvid pri izgotvuvawe na nastavnite programi, taka {to kaj učenicite }e se vgradi “evropska svest” otvorena kon ostanatite vo svetot;

- razvivawe na sposobnost za kritičko razmisluvawe kaj učenicite, sposobnost tie da razmisluvaat samostojno, objektivno i da se sprotivstavuvaat na manipulaciite;

- nastani i momenti koi ja odbeležale istorijata na Evropa kako takva, izučuvani na lokalno, nacionalno, evropsko i globalno nivo, so poseben osvrt na isključitelno značajnite periodi i fakti;

- izučuvawe na site dimenzii na evropskata istorija, ne samo na političkata, tu ku i na ekonomskata, socijalnata i kulturnata dimenzija.

- razvivawe na učuvstvo na qubopitnost i potprauvawe, osobeno preku metodite na otkrivawe pri izučuvawe na nasledstvoto, kako oblast vo koja doa|aat do izraz me|ukulturnite vlijanija;

- eliminacija na predrasudi i stereotipi, preku naglasuvawe vo nastavnite planovi po istorija na pozitivnite vzaemni vlijanija pome|u različni zemji, religii i {koli odnosno teorii za istoriski razvoj na Evropa;

- kritičko izučuvawe na zloupotrebite na istorijata, bez ogled na toa dali tie poteknuvaat od odrekuvawe na istoriski fakti, falsifikuvawe, propu{tawe, nepoznavawe ili povtorno odreduvawe na ideološki završnici;

- izučuvawe na kontraverzni prašawa preku razgleduvawe na različni fakti, mislewa i stavovi, kako i preku potraga po vistinata.

5. Metodi na učenje

Upotreba na izvori

Pri prenesuvaweto na istoriski fakti i pri nivnoto prezentirawe za da bidat naučni preku eden kritički i analitički priod, treba da se koristi mnoštvo na raznovidni izvori na nastavni materijali, a posebno:

- arhivi odprti za javnost, posebno tiste, ki so na centralni in istoimenski Evropi, ki so nikoli prej niso bile dostopne, a ki sedaj omogočajo pristop do avtentičnih dokumentov;
- dokumentarni in izmišljeni filmi in audio-vizualni proizvodi;
- material, ki se prenaša preko informacijske tehnologije, ki ga mora biti individualno in kolektivno obdelano in izučeno, pri čemer učitelj mora imeti vitalno vlogo;
- različni vrsti muzejev na dvajseti stoletni, ki so odprti po vsej Evropi, tako in zgodovinski mesta, ki omogočajo realno percepcijo na učence za sodobne nastane, zlasti gledani na njihovi vsakodnevni dimenziji;
- državna zgodovina, preko katere direktno svedoči za sodobne zgodovinske nastane, ki imajo dobiček in odprejo zgodovino na mlade ljudi, in ki mora biti ponudila stališča in vidikov na tiste, ki so bile prej propuščene v "zgodovinski zapisi".

Lična israževanje

Učence mora biti spodbujeno, da izvajajo lično in samostojno israževanje, v skladu s njihovo raven in danimi okoliščinami, na toj način negujejo in gojijo njihovo odgovornost in inicijativno v pogledu na zbiranje podatkov in njihovo na njihovo sposobnost, da jih izpostavijo glavnim dejstvom.

Grupno israževanje

Grupni učenci, paralelki in učilnice mora biti spodbujeno, da se vključijo v israževalne projekte ali v aktivno učenje, na toj način sozdajajo in ustvarjajo pogoje za dialog in za odprto in tolerantno kompariranje na miselnost.

Interdisciplinaren in multidisciplinaren pristop

Izučevanje zgodovine mora biti vsekakor čas, da se izkoristi edukativne potenciali na interdisciplinarni in multidisciplinarni pristop, sozdajajo in odnosi na povezanost s drugimi predmeti od nastavnega programa tako celina, vključujejo in predmetite najin jezik in literatura, geografija, opredeljene vede, filozofija, umetnost in znanost.

Mednarodni in prekogranični pristop

Zavisno od priložnosti in okoliščin, mora biti spodbujeno izvajanje na mednarodni in prekogranični projekti, zasnovani na izučevanju na skupni temi, komparativni pristopi ali izvrševanju na skupni aktivnosti od strani učilnice od različnih zemelj, pri čemer koristijo in prednostijo, med drugim, na nove možnosti, ki nudijo informacijsko tehnologijo in vzpostavljajo vrste in programe za izmenjavo med učilnicami.

Nastava in sežnavanje

Naglasuvajj{i gi pozitivnite dostignuvawa na dvaesetiot vek, kakvi {to se miroqubivoto koristewe na naukata za unapreduvawe na `ivotnite uslovi i za {ireweto na demokratijata i ~ovekovite prava, vo obrazovната sfera treba da se prezeme s# {to e vozmo`no za da se spre~i povratot ili odrekuvaweto na razornite nastani koi go odbele`aa ovoj vek, imeno holokaustot, genocidot i drugite zlostorstva protiv ~ove{tvoto, etni~koto ~istewe i masovното kr{ewe na ~ovekovite prava i fundamentalnite vrednosti, kon koi Sovetot na Evropa e celosno posveten. Ova vklue~uva:

- pomagawe na u~enice da se steknat so znaewe i svest za nastanite i za pri~inite koi dovele do niv, a koi {to imaat frleno temna senka vrz evropskata i svetskata istorija;
- razmisluvawe za ideologijite koi dovedoa do ovie nastani i za na~inite kako da se spre~i nivното povtorno pojavuvawe;
- formulirawe, izgotvuvawe i koordinirawe na soodvetni programi za kontinuirana obuka i usovr{uvawe na postoe~kiot obrazoven kadar vo dr`avite ~lenki na Sovetot za kulturna sorabotka;
- olesnuvawe na pristapot do dokumentacijata koja ve}e e dostapna za ovaa tema, me|u drugoto, i preku koristewe na novi tehnologii i sozdavawe mre`a na nastavni resursni centri vo ovaa oblast;
- implementacija i sledewe na implementacijata na odlukata na ministrite za obrazovanie (Krakov, 2000), so koja se bara vo site u~ili{ta da se opredeli den, izbran vo soglasnost so istorijata na sekoja zemja, kako den za se}avawe na holokaustot i za spre~uvawe na zlostorstvata protiv ~ove{tvoto;
- gradewe na poseben i prepoznatliv pridones na Sovetot na Evropa vo oblata na obrazovanieto kon rabotata na Operativnata grupa za me|unarodna sorabotka za izu~uvawe, se}avawe i istra`uvawe na holokaustot.

7. Po~etna i kontinuirana obuka na nastavnicite po istorija

Specijaliziranata po~etna i kontinuirana obuka na nastavnicite po istorija treba:

- da im ovozmo`i i da gi ohrabri nastavnicite po istorija da primenuvaat slo`eni, orientirani kon procesot i reflektivni metodi vo nastavata po istorija;
- da gi zapoznaat idnite nastavnici, kako i onie koi ve}e se zanimavaat so ovaa profesija so najnovite proizvodi, instrumenti i metodi, osobeno koga stanuva zbor za koristewe na informati~ki i komunikaciski tehnologija;
- da gi zapoznaat nastavnicite so upotrebata na nastavni tehniki, koi odat podlaboko i koi gi zemaat predvid fakti~kite podatoci, a koi se nameneti da gi osposobat u~enice da gi tolkuvaat i da gi analiziraat istoriskite fakti i nivното vlijanie na sega{nosta, vo rali~ni konteksti, na primer socijalen, geografski, ekonomski kontekst, itn;
- da gi osposobi nastavnicite da koristat tehniki na ocenuvawe, koi gi zemaat predvid ne samo podatocite {to gi memorirale u~enice, tuku i aktivnostite koi {to u~enice

se sposobni da gi izvr{uvaat blagodarenie na znaeweto {to go steknale vrz osnova na tie podatoci, nezavisno od toa dali tie vku~uvaat istra`uvawe, diskusija ili analiza na kontraverzni pra{awa;

- da im pomogne da planiraat i sozdadat interdisciplinarni situacii na u~ewe za vreme na nastavata, vo sorabotka so drugite kolegi nastavnici;

Kako {to informati~kite i komunikaciskite tehnologii vodat kon menuvawe na ulogata na nastavnicite po istorija, bitno e:

- da se sozdadat mo`nosti za me|usebna razmena na nastavni kadri, taka {to nastavnicite }e stanat svesni za golemata raznovidnost na situacii na u~ewe vo koi se vku~eni ovie novi ulogi;

- da se poddr`i formiraweto na grupi za diskusija kade }e se razgleduvaat i }e se rasprava za problemite vo profesijata, za otporite odnosno negoduvawata i za dilemite vo vrska so ovie novi metodi na nastava;

- da se sozdadat resursni banki na podatoci, vo koi ne samo {to }e se preciziraat dokumentite i dostapnite web stranici, tuku i validnosta odnosno verodostojnosta na podatocite koi proizleguvaat od spomenatite dokumenti i web stranici.

Zaradi postignuvawe na ovie celi i zaradi vospostavuvawe specifi~en profil na nastavnicite po istorija, bi bilo soodvetno:

- da im se pru`i poddr{ka na institutite za obuka na nastavnicite po istorija so cel da se so~uva i da se podobri kvalitetot na nivnata obuka, i da se unapredi profesionalizmot i posebno op{testveni status na nastavnicite po istorija;

- da se posveti posebno vnimanie na obukata na idnite obu~uva~i na nastavnicite po istorija, koja {to treba da se bazira na principite so dr`ani vo ovaa preporaka;

- da se promovira komparativno istra`uvawe za celite, strukturata i standardite karakteristi~ni za po~etnata i kontinuiranata obuka na nastavnicite po istorija i na toj na~in da se unapredi me|uinstitucionalnata sorabotka i razmenata na informacii potrebni za reforma na po~etnata i kontinuiranata obuka na nastavnicite po istorija i na kontinuiranata obuka na obu~uva~ite;

- da se gradat i neguvaat partnerstva pome|u site institucii koi se aktivni vo ili koi se zasegnati so obukata na nastavnicite po istorija (a posebno mediumite), so cel da se naglasi nivnata posebna misija i specifi~ni odgovornosti.

8. Informati~ki i komunikaciski tehnologii

Vo soglasnost so va`e~koto zakonodavstvo i respektiraj}i ja slobodata na izrazuvawe, treba da se prezemat neophodni ~ekori za spre~uvawe na {ireweto na materijali so rasisti~ka, ksenofobi~na i revizionisti~ka so dr`ina, osobeno preku Internet.

Vo kontekst na {irokata upotreba na informati~ki i komunikaciski tehnologii od strana na mladite, kako vo tekot na nivniot {kolski `ivot, taka i nadvor od u~ili{teto, bitno e nastavnite metodi i tehniki da go prifatat faktot deka ovie tehnologii:

- se va`en izvor za nastavata po istorija;
- nalagaat dlabinsko razgleduvawe na raznolikosta i verodostojnosta na izvorite;
- im ovozmo`uvaat pristap na u~enicite i na nastavnicite do originalni izvori i do razli~ni tolkuvawa;
- spektakularno go pro{iruvaat pristapot do istoriski podatoci i fakti;
- gi zgolemuvaat i olesnuvaat mo`nostite za razmena i dijalog.

Ponatamu, bi bilo soodvetno da se vospostavat uslovi koi se neophodni nastavnicite:

- vo procesot na selekcija, da im pomognat na u~enicite samostojno da ja ocenat verodostojnosta na izvorite na podatoci, kako i verodostojnosta na samite podatoci;
- da vovedat postapki vo nastavniot proces, so koi }e se pottikne kriti~kata analiza i preku koi se priznava mno{tvoto na stavovi i se prifa}a transkulturen priod vo tolkuvaweto na fakti;
- da im pomognat na u~enicite da se steknat so ve{tini kakvi {to se kriti~kata analiza i analogното razmisluvawe.